

УДК 657

ТИМРІЄНКО Ірина Юріївна

кандидат економічних наук, доцент

**СИСТЕМА ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОЦЕСІВ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ ПРИ
ВИРОБНИЦТВІ МЕТАЛОПЛАСТИКОВИХ КОНСТРУКЦІЙ**

В даній статті зосереджено увагу на проблемах утилізації і видалення відходів при виробництві металопластикових конструкцій. Зокрема, автор зупиняється на питаннях формування єдиних підходів щодо організації відокремленого обліку цих об'єктів. В межах результативного управління відходами даної галузі описано схему основних операцій поводження з відходами. Для правильного відображення в обліку всіх вторинних матеріальних ресурсів, утворених в процесі виробництва, запропоновано створення системи синтетичного і аналітичного обліку відходів виробництва в рамках єдиного плану рахунків.

Ключові слова: виробництво металопластикових конструкцій, відходи виробництва, поводження з відходами, утилізація та видалення відходів, облік операцій поводження з відходами.

This paper focuses on the problems of recycling and waste disposal in the manufacture of metal structures. In particular, the author dwells on questions of common approaches to the organization of a separate account of these objects. Within effective waste management scheme of the industry described the basic operation of waste management. The proper recording of all secondary material resources generated in the production process, proposed establishing a system of synthetic and analytical accounting wastes in a single chart of accounts.

Keywords: production of metal structures, waste production, waste management, recycling and waste management, accounting operations of waste management.

Аналіз діяльності підприємств, що займаються виробництвом і установкою металопластикових конструкцій, характеризується високим рівнем конкуренції. В Вінниці компаній, що займаються даним видом діяльності, налічується більше 50 [4]. Пошуки резервів зниження собівартості продукції і підвищення рентабельності вимагають інформації про реальний рівень витрат, про раціональність використання тих чи інших ресурсів у системі управління витратами на виробництво і монтаж металопластикових конструкцій.

Застосування сучасних технологій виробництва металопластикових конструкцій вимагає нового підходу до обліку виробничих витрат. Ці технології не завжди запобігають появі в процесі виробництва відходів, які в цих умовах можуть перероблятися за стадіями подальшого технологічного процесу, використовуватися в інших процесах, реалізовуватися в якості матеріалів, не піддаючись подальшій переробці [6]. Це дозволяє зробити

висновок про доцільність постановки окремого обліку процесу утилізації та видалення відходів на даних підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації обліку відходів та її утилізації досліджені в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів: О. Папінової, В.В. Пікінер, Т.М.Сторожук, С.Г. Михалевич, Н.В. Тумашик та ін., але при цьому висвітлюються проблеми обліку витрат на виробництво конкретних видів продукції, не акцентуючи увагу на відходи виробництва, їх використання або ліквідацію [5-10]. Крім того, не всі розроблені теоретичні положення можуть бути застосовані у виробництві металопластикових конструкцій в силу технічних і економічних особливостей і вимагають доопрацювань та адаптації в конкретних умовах кожного підприємства.

Таким чином, до невирішених проблем належать:

- роз'єднаність понятійного апарату, який стосується відходів і процесів утилізації та видалення, відсутність їх науково-обґрунтованої класифікації;
- відсутність єдиних підходів щодо організації відокремленого обліку цих об'єктів;
- відсутність моделі обліково-інформаційного забезпечення процесів утворення відходів, їх ліквідації та видалення тощо.

Мета статті. Мета цього дослідження - розглянути особливості обліку процесів утворення, утилізації та видалення відходів на КМП «Бліц», основним видом діяльності якого є виробництво металопластикових конструкцій та їх монтаж.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення поставленої мети уточнено поняття відходів, під якими необхідно розуміти:

- залишки сировини, що втратили споживчі властивості;
- залишки матеріалів, напівфабрикатів та продукції, що утворилися в процесі зберігання у зв'язку з порушенням його умов, а також в процесі виробництва в результаті недосконалості технології або її порушення;
- продукцію, що не затребувана споживачами [2].

До відходів на підприємствах з виробництвом металопластикових конструкцій відносяться початкові відрізки профілів і профілі, що не відповідають вимогам якості. Вони залишаються у внутрішньозаводському кругообігу матеріалів та піддаються подрібненню на пластмасову крихту безпосередньо на підприємстві, а одержана при цьому сировина додається в новий матеріал. Відходи у вигляді пластмасових та металевих шматків від профілю, армування, підвіконня, відливів, стружка ПВХ, шматки гуми тощо, які неможливо переробити самостійно на підприємстві, продаються на сторону. Транспортна упаковка й інші пакувальні матеріали відправляються на відповідні підприємства з утилізації цих матеріалів. Відходи, що вимагають відповідно до законодавства особливого контролю, відправляються на спеціальні підприємства з переробки та утилізації цих відходів.

Законом про відходи [2] передбачено два альтернативних напрями поводження з відходами: утилізація (використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів) та видалення (в основному шляхом захоронення та знищення або знешкодження).

Статтею 4 Директиви Ради ЄС 75/442/ЕЕС від 15 липня 1975 передбачено, що країни-члени ЄС повинні вживати необхідних заходів до

того, щоб відходи утилізувалися або видалялися без загрози людському здоров'ю і без використання процесів або методів, які могли б завдати шкоди навколишньому середовищу [3].

На підставі проведеного аналізу існуючих підходів до поняття «утилізація» можна зробити висновок, згідно з яким під утилізацією розуміється діяльність, пов'язана з:

- використанням відходів за прямим призначенням після їх переробки;
- використанням відходів не за прямим призначенням без попередньої переробки або після неї;
- реалізацією відходів стороннім організаціям без їх переробки або після відповідного процесу;
- ліквідацією відходів.

На рис. 1 зображена схема основних операцій з відходами на КМП «Бліц» відповідно до основної міжнародної угоди у сфері поводження з відходами – «Базельської конвенції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням» [1]. Розділ 1 охоплює операції, які призводять до можливої утилізації, а розділ 2 – операції, які не призводять до утилізації.

Для вирішення завдання обліку утилізації та видалення відходів необхідна система інформаційного забезпечення, яка відповідає б сучасним вимогам і знаходила відображення в системі бухгалтерського обліку та відповідної звітності. Раціональна постановка обліку утилізації відходів дозволить вирішити комплекс екологічних проблем, пов'язаних з діяльністю підприємства [9]. У цьому випадку центри збору відходів в структурних підрозділах будуть одночасно бути і центрами обліку якості продукції, втрат від браку виробництва і, відповідно, постановки обліку екологічних витрат. Зібрана інформація знайде відображення у внутрішньофірмової звітності по цих центрах і може використовуватися в управлінні для вирішення завдань з різних напрямків діяльності підприємства та оптимізації її ефективності в цілому.

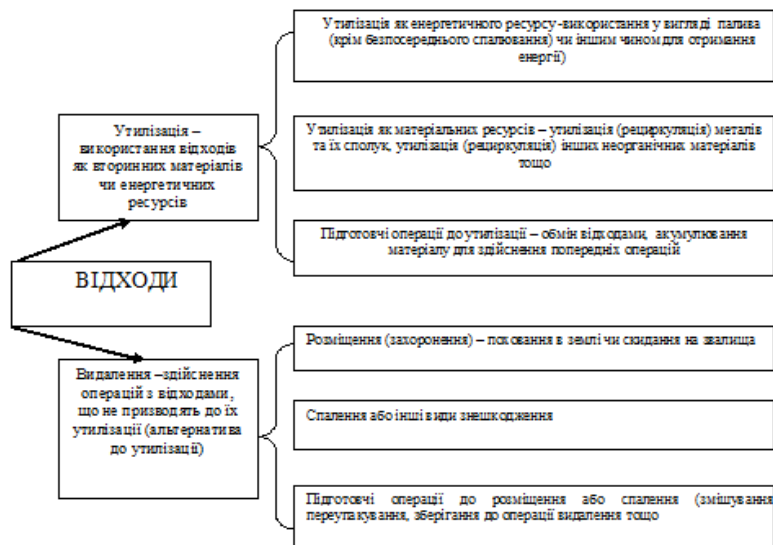

Рис. 1. Схема основних операцій поводження з відходами

Залежно від організації виробництва і застосовуваних технологій для обліку витрат, пов'язаних з процесом утилізації та видаленням відходів, пропонується відкрити спеціальні субрахунки «Утилізація відходів» та «Видалення відходів» до рахунку 23 «Основне виробництво». У зв'язку з цим необхідно розробити номенклатуру статей витрат, пов'язаних з процесом утилізації та видаленням таких об'єктів [10].

Відходи впливають на величину витрат матеріальних ресурсів, на формування собівартості продукції, тому пропонується організувати їх відокремлений облік на спеціальному синтетичному рахунку. Відокремлений облік відходів дозволяє отримати інформацію про їх отримання, рух з метою контролю та їх використання за можливих напрямках.

Чинна практика відображення відходів на рахунку 20 «Виробничі запаси», а також пропозиції, що містяться в економічній літературі з відкриття субрахунку «Відходи виробництва» до цього рахунку, не вирішують проблеми обліку при застосуванні нових технологій, а також рекомендації авторів щодо організації обліку відходів на синтетичному рахунку «Відходи виробництва» не містять всієї аналітичної інформації [8].

Пропонується облік відходів в якості матеріального ресурсу здійснювати на окремому рахунку 29 «Відходи» в розрізі відповідних субрахунків за стадіями технологічного процесу: 291 «Відходи при заготівлі»; 292 «Відходи виробництва»; 293 «Відходи при реалізації продукції».

При такій постановці обліку з'являється інформація про відходи по процесам заготівлі, виробництва, реалізації.

Залежно від цього розроблені моделі обліку відходів виробництва і витрат на їх утилізацію та видалення, представлені в таблиці 1.

Кожна із пропонованих моделей розкривається в розрізі наступних аспектів:

- необхідність оцінки та обліку відходів;
- об'єкти та особливості калькулювання;
- особливості обліку відходів виробництва тощо.

Одна із них представлена в таблиці 2.

Таблиця 1 Модель обліку відходів виробництва і витрат на їх утилізацію та видалення на підприємствах з виробництва металопластикових конструкцій

Модель	Наявність відходів у процесі виробництва	Наявність додаткового процесу переробки відходів	Подальше використання відходів виробництва
№1	зворотні відходи	присутній	за прямим призначенням для випуску одного виду продукції
№2	зворотні відходи	присутній	за прямим призначенням для випуску декількох видів продукції
№3	зворотні відходи	відсутня	не за прямим призначенням у власному виробництві без попередньої їх переробки
№4	зворотні відходи	присутній	не за прямим призначенням у власному виробництві після їх переробки
№5	зворотні відходи	присутній	реалізація продукції, виробленої з відходів
№6	зворотні відходи	відсутня	реалізація відходів
№7	зворотні відходи	відсутня	вивезення на звалище, полігони або на підприємства, що здійснюють їх знешкодження і знищення
№8	безповоротні відходи	відсутня	відсутня

Таблиця 2

Обліково-інформаційне забезпечення процесу виробництва з утворенням відходів, що підлягають додатковій переробці з метою отримання та реалізації готової продукції, виробленої з відходів (модель 5)

Основні аспекти	Конкретизація моделі
1. Необхідність оцінки та обліку відходів	Оцінка і облік зворотних відходів
2. Об'єкти обліку на рахунку 23 «Основне виробництво»	☐ замовлення, технологічний процес і його окремі стадії при виробництві основної продукції (в залежності від особливостей діяльності підприємства) ☐ процес переробки відходів
3. Об'єкти калькулювання	☐ напівфабрикати і (або) готова продукція основного технологічного процесу (Залежно від обраного методу обліку витрат і калькулювання) ☐ готова продукція, отримана в результаті переробки відходів
4. Напрями обліку	☐ облік витрат на виробництво основної продукції ☐ облік руху зворотних відходів ☐ облік витрат на переробку зворотних відходів та реалізації готової продукції
5. Відображення на рахунках бухгалтерського обліку руху зворотних відходів і витрат на їх утилізацію	☐ поворотні відходи оприбутковуються з виробництва на склад: дебет рахунку 29 «Відходи» субрахунку 2 «Відходи виробництва» і кредит рахунку 23 «Основне виробництво» ☐ відходи відпускаються в процес переробки: дебет рахунку 23 «Основне виробництво» субрахунок «Утилізація відходів» і кредит рахунку 29 «Відходи» субрахунку 2 «Відходи виробництва» ☐ відображаються витрати на переробку відходів: дебет рахунку 23 «Основне виробництво» субрахунок «Утилізація відходів» кредит різних рахунків ☐ продукція, виготовлена з відходів, оприбутковується на склад по виробничій або цеховій собівартості: дебет 26 «Готова продукція» і кредит рахунку 23 «Основне виробництво» субрахунку «Утилізація відходів» ☐ господарські операції з реалізації продукції відображаються на рахунку 70 «Доходи від реалізації», 90 «Собівартість реалізації» за видами продукції, включаючи продукцію, вироблену з відходів
6. Особливості калькулювання	Розробка номенклатури статей калькуляції з метою обчислення і аналізу собівартості продукції, отриманої в результаті процесу переробки відходів. Перелік статей калькуляції залежить від особливостей даного процесу.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

Застосування викладених моделей дозволить перейти від розробки розрізнених і непослідовних прийомів і методів побудови обліку відходів виробництва та затрат на їх утилізацію і видалення до системного використання єдиних моделей, побудованих на основі науково обґрунтованих принципів.

Напрямом подальших досліджень щодо обліку відходів та поводження з ними є проблеми їх оцінки та розробки відповідних форм первинної документації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базельська конвенція. – [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=995_022.
2. Закон України "Про відходи" від 01.01.2011 р. № 187/98-ВР [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
3. Концепція Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 роки, схвалена розпорядженням КМУ від 03.01.2013р. № 22-р. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/22-2013-%D1%80>.
4. Маркетингове дослідження ринку металопластикових вікон і товарів.- [Електронний ресурс]. Режим доступу: dir.meta.ua/ru/vinnnytsa/business/building/windows-doors.
5. Папінова О. Супутники готової продукції (облік поворотних відходів і внутрішнього браку) / О. Папінова // Баланс. - 2011. - № 77(1115). - 31-36 с.
6. Пікінер В.В. Поняття "відходи": правовий, економічний та обліковий підходи. / Пікінер В.В. // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, – 2012. – № 3 (24). – с.418-423.
7. Сторожук Т.М. Облікова політика підприємства щодо відходів [Електронний ресурс] / Т.М. Сторожук, Д.А. Авершин // Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_1/18_Storo.pdf
8. Тумашик Н.В. Бухгалтерский учет затрат на производство продукции и утилизацию отходов // Вестник ИНЖЭКОНА. Серия: Экономика. – 2009. –№ 6 (33). – С. 184 – 187. 0,44 п.л.
9. Тумашик Н.В. Проблемы учета затрат на качество, брак и утилизацию отходов производства // Социально-экономические аспекты развития современного государства: Материалы международной научно – практической конференции. 9 февраля 2010 г. Саратов: Изд-во «Научная [книга](#)», 2010. – 0,3 п.л.
10. Тумашик Н.В. Проблемы учета отходов производства // Бухгалтерский учет, анализ и аудит: история, современность и перспективы развития: Материалы науч. конференции студентов, аспирантов, преподавателей. 29 октября 2009 г. СПб.: Изд-во СПбГИЭУ, 2010. – 0,2 п.л.